

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש י כסלו תשע"ג: הדלקת נרות: ירושלים 01: 4: תל-אביב: 15: 4: חיפה: 05: 4: מוצאי שבת: ירושלים: 15: 5: תל-אביב: 17: 5: חיפה: 14: 5: ר"ת: 53: 5:

פרשת ויצא

איסור גזל

חשש גזל ותיקונו...

באחת מנסיעותיו של כ"ק אדמו"ר משינאווא - רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זצ"ל בהונגריה, נטפלו אליהם גויים צוררי ישראל וידו על מרכבתם אבנים. לפיכך היטה העגלון את המרכבה מדרך המלך ונסע במשעולי שדות צדדיים. מיני אז לא ידע רבי יחזקאל מנוח, שהרי אלו הן שדות פרטיים, ובנסיעה בהם יש חשש גזל בהפסד הגידולים. הדבר הטריד אותו אף בשובו לביתו בגליציה.

לימים, הגיע אל ביתו יהודי שגר באותו מקום. אין לשער את שמחת רבי יחזקאל לקראתו. הוא נסתגר עמו לשיחה ארוכה, כאשר בחוץ ממתינים המונים בתורם להכנס אל הקודש פנימה, ואינם מבינים לפשר העיכוב.

לאחר שעה ארוכה יצא אותו אדם וסיפר שהרבי השיח בפניו את צערו על שעבר באותו משעול לפני שנים רבות. הוא אמנם ניסה להפיס דעת הרבי שמן הסתם אין מקפידים על נסיעה אקראית ונצרכת, והרי זה חשש רחוק של גזל עכו"ם, ואי אפשר לאתר את הבעלים.

אולם דעת הרבי לא נחה, הן הלכה פסוקה היא שהגזול ואינו יודע ממי גזל, יעשה צרכי רבים. על כן שאל בעצתו של אותו יהודי אלו צרכי רבים ניתן לעשות שם.

בסופו של דיון החליטו, כי ראוי להתקין ספסלים בצדי הדרכים לרווחת עוברי אורח, ויש להניח שגם בעלי הקרקעות יהנו מהם לפרקים. רבי יחזקאל העניק לאותו אדם את הכסף הדרוש, וביקשו להיות שלוחו להתקנת הספסלים בצד הדרך!...

רבינו הקדוש משינאווא

שלא לבוא לידי גזל מכל אשר לרעהו!

נלמד מהפסוק: "וילך ראובן בימי קציר חיטים וימצא דודאים בשדה" (פרק ל-יד)

וכתב רש"י להגיד שבחם של שבטים. שעת הקציר היה ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו. עכ"ל. ובגמרא שאלו חז"ל, לאיזה צורך מודיענו הכתוב ש"בימי קציר חטים" היה הדבר? מאי נפקא מינה? "אמר רבא בר רב יצחק אמר רב, מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל" (סנהדרין צט:)

כתב הפלא יועץ: "מה מאד צריך להזהר בגזל דרבים, שנמצא מרבה עבירות כמנין האנשים אשר גזל מהן, ואם אפילו בגזל את היחיד קשה להשיב גזל הנאכל, על אחת כמה וכמה הגזול את הרבים שקשה תשובתו. ולכן צריך להזהר מאד..."

"הנה כי כן, האיש הירא את ה' יזהר וישמר מאד מכל דהו איסור גזל בכל אופן שיהיה, ויהיה משאו ומתנו באמונה. ואפילו אם דחיקא ליה שעתא טובא והנושים נוגשים בענשים קשים, לא מפני זה יפשוט ידו בגזל חיו"י.

עד כמה נזהרו חז"ל בדיני ממונות, ניתן ללמוד ממה שמסופר בתלמוד ירושלמי (פאה פ"ז ה"ג) על רבי חנינא שהיה מוכר ב' מיני דבש, של דבורים ושל פירות, ובטעות מכר לאנשים, שעברו דרכו, דבש של פירות [אף שדבש דבורים עדיף]. לאחר כמה ימים, כשעברו שם אותם אנשים, הודיע להם על טעותו. אמרו לו, כי דבש זה שנתן להם הוא בדיוק הדבש שהיו צריכים לו והוא טוב להם מדבש דבורים ואף שנתברר לו עתה שלא הטעה אותם, בכל זאת לא אבה להנות מאותו המעות שקיבל עבור הדבש, ובנה מהן בית הכנסת.

על חומרת עוון גזל מובא בספר **כד הקמח**: כתוב "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו נקי כפיים ובר לבב" (תהלים כד). למדו מכאן חז"ל: מי שיש בידו עוון גזל, מרוחק הוא מהר ה' ויודח למעלה ממקום הקדושה. וכן דרשו: כל מי שיש בידו גזל, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שנאמר "לא יגורך רע" - לא יגור במקומך אדם רע.

הסתפקות ושמה בחלקו

להסתפק במה שחננו השי"ת ולשמוח בחלקו !

נלמד מהפסוק: "זנתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (פרק כח-ב)

וכתב ללמוד מכאן החובת הלבבות (שער הבחינה פ"ה) כי "זאת שאלת הצדיקים מאת ה'". לא ישאלו המותרות, רק הדבר ההכרחי בלבד, שאי אפשר לו לאדם שיחיה בלעדיו. ובדוע כי נטיית האדם אחר בקשת המותרות, הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את ה', ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במועט, ושלא יתאוה המותרות, ויטיב לבו ביראת ה'".

כתב המאור ושמש: השורש והתכלית לעבודת ה' הוא מדת ההסתפקות, שלא לרדוף אחר המותרות. וכל זמן שאדם רודף אחר המותרות, הן באכילה ושתייה והן בשאר התאוות, קשה לו לבוא לידי התכלית האמיתית. וצדיקי הדור הם נקראים יסוד העולם כי הם במדריגת מדת יסוד אשר ע"י מעשיהם הטובים הם משפיעים כל הטובות בעולם, והם הם הצינור והשביל אשר על ידם באים כל ההשפעות... והם מסתפקים במיעוט ההסתפקות ומחלקים ההשפעות וכל טוב לישראל, כמו שמצינו ברב חנינא בן דוסא "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני והוא די לו בקב חרובין" שמסתפק במועט.

ברעיון זה ביאר ה"מאור ושמש" את הפסוק בפרשה הבאה (פרק לב-ו) בו אמר יעקב לעשו: "ויהי לי שור וחמור... עבד ושפחה". ולכאורה: מדוע נאמר בלשון יחיד כאשר רגיל הכתב לומר "עבדים ושפחות"?

אלא משום שביקש יעקב לומר שאין לו צורך בכל מה שברכו אביו "בטל השמים ומשמני הארץ" שהוא צורכי העולם הזה, אלא די לו בשור אחד וחמור אחד ועבד אחד ולהסתפק במועט.

הצדיק רבי אברהם הראשון מסלוני זצ"ל (בספרו **באר אברהם** עה"ת) מפרט אחת לאחת את המעלות הטובות שזוכה להן האדם השמח בחלקו, וכה כתב: המדה של אדם השמח בחלקו תמיד, היא מדה כללית. נפלאות היא פועלת בלב האדם. היא מביאה אותו לעולם הזה ולעולם הבא. ועל ידה יזכה לענוה ולשפלות הנפש והלב בקרבו.

השמח בחלקו, הקב"ה מקרבנו, ואף רוח חכמים נוחה הימנו, דמיונותיו מצטללים, וניצול מגאוה ומבושה רעה, וזוכה לאור מצוה ואור שבת. אוהב לידידי השם ולחבריו מאד, ואוהב גם לכל ישראל. ניצול מבעט. ניצול מקפדנות. מעביר על מדותיו, וזוכה לתשובה מאהבה. הכל בזכות שהוא שמח בחלקו. עכ"ד.

"לנהוג ברחבות כזו?"...

סיפר הגרא"א דסלר זצ"ל ששמע מהגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, כי בעיר שאד הכיר אדם גדול בתורה ובצדקות ושמו רבי פייועל שאדר. היתה לו בת נשואה עם אחד הרבנים הגדולים שכיחן כרב בעיר קטנה.

יום אחד הגיע רבי פייועל לעיר זו כדי לבקר את בתו. היא אירחה את אביה בכבוד גדול והגישה לפניו לאכול גריסים מבושלים בחלב. התרעם עליה אביה ואמר: "ככה אתם מטילים עצמכם על הציבור, בכאלה מותרות, לאכול גריסים בחלב ולא במים!"

השיבה לו בתו: לא אבא, רק לכבודך עשיתי מאכל זה, אבל אצלינו אין אנו מרשים לעצמנו לנהוג ברחבות כזו..."

ספר זכרון למכתב מאליהו

"אולי כדאי לקנות מקרר?"

סיפר הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א: כל ימיו היה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל דבק במדת ההסתפקות. שונא בצע ומתנות. ללא שום ענין ורצון להנות משהו מהעולם הזה.

פעם הציעה לו אשתו הרבנית: "אולי כדאי לקנות מקרר"... השיב לה: "מצות כתיבת ספר תורה טרם קיימתי והיאך אקנה מקרר?! ואכן רק לאחר שזכה לקיים מצוות כתיבת ספר תורה קנו מקרר.

נר יהודה

מעשר כספים

מצוה להפריש מעשר או חומש מרכושו לצרכי צדקה והחזקת תורה !

נלמד מהפסוק: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (פרק כח-כב)

והובא בדעת זקנים (מהמדרש) "יעקב תיקן לתת מעשר מן הממון". ובגמרא למדו חז"ל מכפל הלשון "עשר תעשרנו" על מעשר כפול, היינו חומש. שכן אמרו: באושה התקינה, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש (כתובות נ.).

לדעת בעל התניא (בליקוטי אמרים תניא - אגרת הקודש פרק ו) אף שאמרו "אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות" מכל מקום בצדקה יוכל לבזבז בלי גבול לתקן עוונותיו. ומה שאמרו "אל יבזבז יותר מחומש" היינו דוקא במי שלא חטא או שתיקן חטאו בסיגופים ותעניות כראוי לתקן כל הפגמים למעלה. אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין, פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שאין כסף נחשב וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

לדעת הגאון רבי חיים מצאנז זצ"ל, דין זה שלא יתן יותר מחומש לא נאמר אלא ביחס לאדם המחזר אחר עניים, ואולם כאשר העני בא אליו ומבקש אוכל או מלבוש, או-אז אף שכבר פיזר חומש לעניים, מחוייב עדיין לתת לעני את מבוקשו.

והביא ראייה לכך ממה שאמרו בגמרא (בי"מ סב.) שנים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים ואינו מספיק אלא לאחד, והשני ימות, אמר רבי עקיבא "חייך קודמין!". ומוכח שאם יש כדי חלוקה לשניהם, צריך לחלוק עמו אף שהוא יותר מחומש.

הגאון רבי אברהם אביש זצ"ל (רבה של פרנקפורט) גם הוא תירץ כך, אך הביא ראייה ממקום אחר, מגמרא (קידושין ח): האומר לאשה התקדשי לי בככר זה והיא אומרת תנהו לעני אינה מקודשת. משום שיכולה לומר: כשם שאני מחוייבת כך גם אתה. ותמוה: איך יכולה לומר כן, אולי כבר בזבז הלה חומש מנכסיו וממילא פטור? אלא מכאן ראייה שלתת לעני לאכול חייב גם אחרי שנתן חומש.

פסק ברור של נקיות הדעת

שאל אדם את גאב"ד טשיבין-הגאון רבי דב בעריש וויידנפלד זצ"ל: יש לו סכום כסף שהוא נותן כמעשר כספים לעניים קבועים, ועתה עלה בדעתו לתת את כל הכסף לשיבת "חיי עולם" (שבנשיאות הרב מטשיבין) שנמצאת במצוקה כלכלית. האם רשאי?

השיב לו הגאון: "למי נתת עד היום, הלא ודאי נתת לעניים קבועים, אי"כ העניים האלו אינם חייבים לסבול ממצבה הכלכלי הקשה של ישיבת חיי עולם ולכן אין לך לשנות מהרגלך עד היום".

כששמעו זאת מנחלי הישיבה נזעקו לגאון מטשיבין וטענו לו: הרי הרווח שיש לנו מכך שרבינו הוא נשיא הישיבה הוא שבזכות זה יכנס כסף למוסדות ועתה אנו מפסידים?

השיב להם: "מה אעשה? אני חייב לפסוק כפי האמת, גם לישיבתי שלי לא הייתי פוסקת אחרת". בסופו של דבר, התורם כל כך נהנה מנקיות הדעת של הגאון בפסק הברור והחד, שנתן תרומה הגונה לישיבה בלי להפחית מנתינתו לעניים.

שר התורה

להוכיח הזולת בדרכי נועם ומתוך אהבה ורעות!

נלמד מהפסוק: "ויאמר להם יעקב אחי... ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה... ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים" (כט-ד, ח) ופירש רש"י: לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר: אם שכירי יום אתם לא שלמתם פעולת היום... עכ"ל. והובא במדרש לקח טוב: מכאן לאדם חשוב שהולך למקום אחד ורואה דבר שלא כהוגן שצריך למונעו ואל יאמר שלום עלי נפשי.

בגמרא (ב"ב ס:): אומרים חז"ל שעדיף לא להוכיח אנשים על שעוברים איסור, שכן אם יוכיחו ולא ישמעו ויעברו על האיסור יהפכו להיות כעוברים במזיד ומוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידים.

והקשו התוספות (ע"ז ד): שהרי מבואר בכמה מקומות שצדיקים נענשו על כך שלא הוכיחו ומיחו ביד עוברי עבירה [כמו פרתו של רבי אלעזר בן עזריה במשנה (שבת נד):]. או פנחס שלא מיחה בחפני (שם נה:), וכן צדקיה (סנהדרין קג:), וכן אבנר שלא מיחה בשאול (סנהדרין כ:). ועוד כיו"ב. ואם לפי מה שאמרו חז"ל דעדיף לא להוכיח דמוטב יהיו שוגגין, א"כ מה טענה ותביעה היתה כלפי הצדיקים שלא הוכיחו?

ותירצו התוספות, שכלל זה שמוטב לא להוכיח כדי שישארו שוגגים, זה נאמר רק באופן שידוע וברור לנו שלא ישמעו התוכחה אבל באופן שספק הוא לנו אם ישמעו או לא, בזה וודאי יש חיוב להוכיח [ואולם בשו"ת הראב"ן (סימן כה) מובא שגם כשיש ספק אם יקבלו או לא, אומרים מוטב יהיו שוגגין וכו'] ולכן נענשו הצדיקים שלא הוכיחו.

וראיה לכך ממה שאמרו חז"ל בגמרא (שבת נה:). שמדת הדין קטרגה לפני הקב"ה על הצדיקים שהיה בידם למחות ולא מיחו. אמר לה: גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם. אמרה מדת הדין לפניו: אם לפניך גלוי, להם מי גלוי?

עוד תרצו האחרונים, עפ"י מש"כ הרא"ש (ביצה פ"ד סי' ב) שכלל זה שעדיף לא להוכיח שמוטב יהיו שוגגין נאמר דוקא על דברים שלא מפורשים בתורה ונלמדים מדרשות המקרא שאז יכולים אנו לקבוע שבני אדם שוגגין וטועים ולא ישמעו לתוכחה כי השתרשו בטעותם. ואולם בדברים המפורשים בתורה לא שייך בזה לומר מוטב יהיו שוגגים, וחייבים להוכיחם. לפי"ז מובן מדוע נענשו הצדיקים שלא מיחו, שכן מדובר על דברים המפורשים בתורה.

עוד תירצו, שכלל זה שמוטב יהיו שוגגין וכו' מדבר רק בדבר שרוב העולם טועים ושוגגין בו, אך בדבר שרק מועט שוגגים, יש להוכיח כדי שהרבים לא ילמדו מהמעטים, כי יותר קל להיות מושפע מהמיעוט השלילי מאשר מהרוב החיובי

שלושה תנאים לתוכחה

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל ידע דרכי תוכחה. הוא בידעו את האחריות הכבידה הרובצת על שכמו כמנהיג ספינת ישראל הוכיח והזהיר כאשר ידע כי תוכחתו תתקבל. ערום בדעת היה הרצ"פ פרנק להבין דברי תוכחה.

מוצאים אנו בדרכו זאת סימוכין לביאור החתם סופר שפירש את מאמר חז"ל (ערכין טז:): "תמה אני אם יש בדור הזה מי שידוע להוכיח" כי בתוכחה זקוקים לשלושה תנאים: שיהיה הזמן כשר, שיהא המקום ראוי, ושדברי התוכחה יהלמו ויתאמו לטבעו ולמזגו של המקבלי".

רבי צבי פסח ידע לכוון את השעה הכשירה, את המקום הראוי ואת דברי התוכחה, ולכן קלעה תוכחתו ולא החטיאה. בתוכחתו נשקפה אהבה עזה לכלל ישראל וגם חמלה על כל אדם מישראל.

משואה לדור

הכרת הטוב והודיה

להכיר בטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על

כך!

נלמד מהפסוק: "ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה" (פרק כט-לה)

ואמרו חז"ל (ברכות ז:): מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאה לאה והודתו, שנאמר הפעם אודה את ה'. וכתב רש"י: "לפי שראתה ברוח הקודש שיעקב מעמיד שנים עשר שבטים ולו ארבע נשים, כיון שילדה בן רביעי הודתה על חלקה שעלה לה יותר מן החשבון המגיע לה.

הגר"י קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל מוכיח מגמרא (יומא סט:). שנוסח התפלה שתקנו, בה אנו מודים להקב"ה על כל ניסיו ונפלאותיו שבכל יום עמנו, לא די שאנו מאמינים שזו האמת אלא עלינו להכיר - אף במיעוט שכלינו - שזו האמת. ואף שהרבה ניסים הן נסתרים מאתנו, אך מכל מקום יש הרבה ניסים ונפלאות שאנו מכירים ורואים במציאות.

ומבאר הסטייפלער (בספרו **ברכת פרץ** - עקב) כי מה שאנו קוראים "נס" (היינו שחרג מדרך הטבע) כל אדם מכיר בזה את יד ה' אבל מה שהורגלנו בזה שנקרא בפינו "דרך הטבע", יש לזכור שהכל מתנהל בהשגחה פרטית, כאמרות חז"ל, הכל בידי שמים" וכו' (ברכות לג) "וכל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה וכו' (ביצה טז). ועוד כיו"ב. נמצא שבאמת כל מהלך הטבע הם ניסים אלא שהם נסתרים וזהו עוד נס שההשגחה העליונה מסדרת והוא נס בתוך נס.

אך נוסף לניסים הרגילים - כותב הסטייפלער - יראה המתבונן כמה ניסים ממש בלתי צפויים, שאנשים הרחוקים מאמונה שלמה קורין לזה "מזל" אך באמת הכל ניסים בהשגחה פרטית וכיוונו זאת משמים שיבוא הדבר מסיבה בלתי צפויה להודיע כי לא האדם מתכנן ומסדר את עניניו אלא מן השמים ריחמו עליו. וכמה חובה על האדם להודות על הכל.

"אני מודה ומברך להשי"ת..."

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל כתב בהקדמה לספרו **דברות משה** את הדברים הבאים:

"אני מודה ומברך להשי"ת על כל חסדיו שגמלני מאז ועד היום. הוא הוציא אותי ואת משפחתי ממקום של שמד... ואף שם בתקופה של סבל ודיכוי, עזר לי שלא אאבד זמן רב מידי מלימודי ומחקירתי את התורה..."

דברות משה

חובת ההודיה

סיפר הגאון רבי שמחה קוק שליט"א: בת נולדה לאברך, שנה לאחר החתונה. ניגש האברך לרבינו הגרא"מ שך זצ"ל ושאל אותו האם לערוך קידוש בשבת לאות הודיה להשי"ת?

נענה הרב שך ואמר: "אילו היתה הבת נולדת רק לאחר שמונה שנות נשואין, או-אז לא היית שואל, מבין היית שיש להודות ולהלל. אם כן, כאשר הקב"ה עוזר וחוסך שנות עגמות נפש, האם משום כך פחותה חובת ההודיה?..."

קנין תורה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

האמת (ב) / הרב נפתלי זינברג

בתחום לפני שהשקיע 500 ₪ בשעון ממותג חדש. הוא היה מאושר ושמח מהרכש החדש, עד שכעבור ימים ספורים נתקל בפרסום שטען שהשעון החדש שלו נחשב לסוג ב'.

ישנם אנשים שמסוגלים להכיל את המידע החדש, ולהגיע למסקנה שאכן הוטעו. אך מרבית האנשים ישכנעו את עצמם שהפרסום הזה משקר, וברור שהרכש שלהם שווה את המחיר שהם השקיעו בו...

באותה מידה מסתבר שכל עוד מרגיש אותו כופר שהוא לא חייב להודות בטעותו, לא יעשה כן! מדוע? כי הודאה בטעות נושאת בחובה כאב נפש ואי נעימות... כוחות אלו גוברים לרוב על ביקוש האמת! שכן מדובר בכוחות נפש חזקים שדוחקים באדם לא להתמודד עם האמת, אלא להמשיך את החיים בשקט, עולם כמנהגו נוהג ושלוש עלי נפשי.

הנה, במשך דורות היו האנשים בטוחים שהעולם הינו שטוח. גם כאשר הוצבו בפניהם הוכחות מוחצות שהעולם הינו עגול, הם המשיכו להאמין שכאשר יגיע אדם ל"קצה העולם" הוא ייפול שם למטה!

על פי הדברים האמורים נבין על נקל שיש מערכת פסיכולוגית המגינה על האדם מכל מידע שיכול להפריע את שלוות נפשו ואפילו אם מדובר באמת...

* * *

על מנת שלא ננהג גם אנו בשיטה זו, ברצוני לציין כאן **נקודות מעשיות** שיאפשרו לנו בסייעתא דשמיא ללכת בדרך האמת. מעתה נתייחס אחרת לחלוטין לכל מודעה ופרסום (ללא יוצא מן הכלל) שמדבק על לוח המודעות או בכל צורת פרסום אחרת!

א. ראשית. חובה לרצות להדבק להשם, לבורא העולם שהוא הינו האמת לאמתיה. וזו מצות עשה דאורייתא "ובו תדבק".

ב. שנית, עלינו להתפלל על כך מעומק הלב שנוכה להידבק באמת, ולא נכשל ח"ו.

ג. לא נסמוך על אחרים כל עוד לא ראינו שמדובר באנשי אמת, שמוכנים לעמוד בניסיונות, להנסייד או להקריב את עצמם למען האמת. וגם אם כן עדיין ייתכן שהם טעו. או לא בדקו בעצמם רק סמכו על אחרים.

ד. לבדוק דברים בעצמנו לעומק - ככל שאפשר וניתן - ולא לסמוך על מה שמתפרסם ונאמר.

ה. לקבל החלטה נוקבת, שהאמת חשובה עבורי יותר מהכאב הנפשי שקבלתה עלולה להסב לי!

לעניין מצוה לפרסם כללים אלו שכל כך הרבה נמשכים אחרי השקר או אחרי "מה שכולם אומרים", זהו מצב עצוב מאוד.

יהייר שנוכה תמיד להדבק באמת ולהתרחק מן השקר וטהר לבנו לעבדך באמת.

כמה פעמים שמעתי ממורי ורבי הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל: כאשר תוסי' אומרים לך שבגמרא פלונית כתוב כך וכך - אל תסתפק בכך שיש לך 'אמונת חכמים' בבעלי התוסי'! אלא תטרח, תפתח את הגמרא המצוינת ו**תבדוק את הדברים במקורם!**

ואכן, לא פעם קרה לי במהלך הלימוד, שכאשר בדקתי את הגמרא המצוינת מצאתי דברים חדשים - שאם הייתי סומך רק על ציון התוסי' - לא הייתי מגיע אליהם. או שהייתי טועה בהבנת הדברים ללא בדיקה, או שלא הייתי מקבל את התמונה בשלמותה!

* * *

במאמר הקודם ציינו את שני הגורמים לאדם לנהות אחר הזרם - ללא בדיקה מעמיקה של הנושאים: (1) עצלות. (2) טעות. במקרה הראשון אדם כלל אינו מפעיל את מחשבתו משום עצלותו, והוא פשוט זורם עם הזרם... במקרה השני האדם מוכן להפעיל את מחשבתו אך הוא טועה בכך שהוא מראש סומך על אחרים ואינו מנסה ללבן בעצמו את העניין.

מאוד מצוי במחוזותינו שמתפרסמים מודעות או פשוטילים שונים, והשאלה נשאלת: **כמה מאיתנו יטריחו את עצמם להתקשר לארגון או לאיש שחתום על המודעה על מנת לברר את הנושא!?!...**

הייתי מהמר וטוען שמדובר בפחות מאחוז אחד מהאוכלוסייה. שאר האנשים קוראים את המודעה, מפנימים את תוכנה (גם אם הם חושבים שלא!...) וממשיכים הלאה.

האם יש למישהו מושג עד כמה תשתנה דעתו כבר חמש דקות לאחר שיתחיל לברר על מה שעומד מאחורי המודעה!?!

* * *

מרגלא בפומיה דהגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל:

"אלעס איז בלאף! - הכל שקר! (דומה למאמר חז"ל ש"בעקבתא דמשיחא האמת נעדרת")"

על פתגם זה היה חוזר באוזני תלמידיו שוב ושוב, על מנת שיתרגלו לבדוק ולבחון כל דבר בעולמו של הקב"ה - ולא לנהות סתם כך אחר זרם העולם.

בשורות הבאות ננסה להעמיק מעט, ולהבחין אילו כוחות ניצבים מאחורי שקר העולם:

ניח שאדם חונך מילדותו על ברכי הכפירה ושיטת האבולוציה רח"ל. ביום בהיר הוא נחשף להרצאה מעמיקה של אמונת היהדות וכמעט משתכנע. כעת עומדות בפניו שלוש אפשרויות: (1) להודות בטעות (2) להסתתר מאחורי הערפל של הטיעון "אינני יודע" (3) להשיב מלחמה שעה.

במה לדעתכם הוא יבחר?

תרחיש נוסף. לאחר ששעונו של פלוני נשבר, ערך מחקר מקיף